

Državni izpitni center

JESENSKI IZPITNI ROK

SOCIOLOGIJA

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Sobota, 27. avgust 2022

SPLOŠNA MATURA

Moderirana različica

IZPITNA POLA 1

Strukturirane naloge

1. Identiteta in kultura

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.1	2	♦ vse človekove materialne in duhovne stvaritve	Če so navedene le sestavine (ideje, navade, vrednote, družbene norme ...), mora odgovor za 2 točki vključevati tudi materialne stvaritve.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.2	1	♦ materialna kultura (artefakti)	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.3	2	♦ nekritična toleranca do različnih skrajnih kulturnih praks, ki so v nasprotju s temeljnimi človekovimi pravicami, vendar se upravičujejo s tem, da je to del neke kulture ...	
	1	toleranca do, ena od: ♦ obrezovanja deklic ♦ otroškega dela ♦ prisilnih porok ...	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.4	1	♦ C	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.5	3	tri od: ♦ hitro naraščanje življenjske ravni ♦ podaljševanje šolanja ♦ razvoj storitvenega sektorja ♦ demokratizacija, širjenje človekovih pravic in svobode ♦ širjenje sredstev množičnega komuniciranja ...	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.6	1	♦ kulturni relativizem	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.7	1	♦ resocializacija	
	2	♦ ponovna socializacija, v kateri se izničijo učinki prejšnje socializacije in sprejmejo nove oblike vedenja, vrednotenja in čustvovanja	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.8	1	♦ množični mediji / mediji	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.9	3	tri od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ množični mediji s strukturo programa, s sporočenimi vsebinami, načinom prikazovanja dejanskosti sooblikujejo vrednote, ponujajo stereotipe in klišeje, ki vplivajo na stališča občinstva ♦ s ponujenimi vzorci vedenja oblikujejo kulturo, so del vsakdanjega življenja ♦ vplivajo na oblikovanje kulturne identitete ♦ vplivajo na družinske interakcije ♦ vplivajo na interakcije znotraj vrstniških skupin ... 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.10	2	<ul style="list-style-type: none"> ♦ predstave o tipično moških in ženskih vlogah (pričakovano različno vedenje, osebnostne lastnosti in družbene vloge) ♦ različen odziv staršev na otrokov spol (barva obleke, frizura, igrače ...) ♦ stereotipne vloge moških in žensk v pravljicah ♦ stereotipne vloge moških in žensk v različnih medijskih vsebinah ♦ spolni stereotipi v šolah ... 	Za 2 točki mora kandidat vključiti najmanj dve značilnosti, sicer ustrezno manj točk.

2. Družbene različnosti in neenakosti

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.1	1	♦ položaj/mesto posameznika v družbi, na (hierarhični) družbeni lestvici	
	2	♦ ekonomsko stanje (ekonomski kapital) ♦ družbena moč ♦ družbeni ugled	Za tri pravilne določnice 2 točki, za dve 1 točka.
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.2	2	♦ določen je vnaprej, z rojstvom ♦ nanj vplivajo dejavniki, kot so družinsko poreklo, spol, starost, etnična pripadnost ...	Za dve okoliščini/dejavnika, ki vplivata na vnaprej določen status, 2 točki.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.3	2	♦ stalni konflikt, boj med dvema skupinama oziroma razredoma: razredom lastnikov proizvodjalnih sredstev in razredom nelastnikov; prvi so vladajoči razred, drugi podrejeni; gre za odnos izkoriščanja in podrejenosti; družbeni sistem služi vladajočemu razredu ...	
	1	♦ (Karl) Marx	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.4	2	♦ Weber ob ekonomski dimenziji/lastništvu/virih za preživetje kot pomembne razsežnosti slojevitosti vključi izobrazbo, znanje, spretnosti, družbeni ugled, družbeno moč.	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.5	3	tri od: ♦ pogled na svet ♦ vrednostni sistem ♦ znanje ♦ način izražanja ♦ socialne veščine ...	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.6	2	ena od: ♦ Ljudje nimajo dovolj virov, da bi si zagotovili dobrine in storitve, ki so v določeni družbi v določenem času glede na gospodarsko razvitost dojele kot samoumevne. ♦ Zagotovitev vsaj minimalno družbeno sprejemljivega življenja v neki družbi na dani stopnji gospodarske razvitosti.	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.7	2	dve od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ večje tveganje za revščino ♦ slabše ekonomsko stanje ♦ zaradi večjega deleža v strukturi prebivalstva so pomemben del volilnega telesa ♦ dojeti so kot breme družbe (starizem) ... 	Za 2 točki mora kandidat v odgovor vključiti dve različni značilnosti.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.8	1	♦ C	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.9	2	dve od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ slabše ekonomsko stanje (finančno odvisne ženske) ♦ delitev dela v družini (ženska skrbi za dom in družino, moški za materialno preživetje družine) ♦ pripisane spolne vloge (ženska ekspresivna vloga, ženske naj bi bile skrbne, podrejene, tihe, sledile naj bi navodilom ...) 	

3. Družba – zdravje, telo, bolezen

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.1	1	spolni dimorfizem: ♦ biološko določene telesne oz. fizične (anatomske, morfološke, fiziološke) značilnosti in razlike med človeškimi bitji	
	1	spolna identiteta: ♦ zavedanje in občutenje lastnega spola ter odzivanje nanj	
	2	družbeni spol, dve od: ♦ pričakovanja družbe o primernem videzu moških in žensk ♦ pričakovanja družbe o vedenju moških in žensk ♦ pričakovanja družbe o osebnostnih lastnostih moških in žensk	
Skupaj	4		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.2	1	ena od: ♦ obilno ♦ močno ♦ debelo	
	1	ena od: ♦ vitko ♦ športno	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.3	1	ena od: ♦ ličenje ♦ tetoviranje ♦ prebadanje (piercing) telesa ♦ lepotna kirurgija ...	
	1	♦ ustrezen opis izbrane tehnike poseganja v telo	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.4	1	♦ C	
	2	dve od: ♦ bolezen je posledica delovanja nadnaravnih sil ♦ bolezen je božja kazen za posameznikove grehe ♦ zdravljenje je osredotočeno na pokoro ♦ žrtvovanje, romanje ♦ pojmovanje boleznih kot božje preizkušnje ...	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.5	1	♦ smrtnost (umrljivost) otrok	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.6	1	♦ C	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.7	2	<ul style="list-style-type: none"> ♦ telesne ♦ psihične ♦ družbene 	Za tri pravilne navedbe 2 točki, za dve 1 točka.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.8	1	♦ vedno več področij družbenega življenja, navad posameznika itd. je obravnavanih z vidika medicine	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.9	2	♦ Javni zdravstveni sistem omogoča (vsaj delno) brezplačen dostop do zdravstvenih storitev vsem prebivalcem ne glede na njihov družbeni status in druge okoliščine ...	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.10	2	dve od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ večja obolevnost in smrtnost ♦ več kroničnih in drugih bolezni ♦ krajša življenjska doba ♦ večja izpostavljenost različnim oblikam stresa (senzorični, okoljski, socialni in psihični stres) ♦ več zdravstvenih težav ... 	

4. Delo in prosti čas

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.1	2	<ul style="list-style-type: none"> ♦ ločitev na delo in prosti čas ♦ ločitev od vseh drugih področij življenja (kakovostno, prostorsko, časovno) 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.2	1	♦ ločeni	
	1	♦ istovetni	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.3	2	<ul style="list-style-type: none"> ♦ neplačano delo ♦ plačano delo, vendar neprijavljeno 	Le navedba primerov ne zadostuje (npr. varstvo otrok, pomoč pri zidanju hiše ipd.).

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.4	1	♦ B	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.5	1	♦ (Karl) Marx	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.6	1	♦ fleksibilna zaposlitev (lahko tudi prekarno delo)	
	2	dve od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ delo po pogodbi ♦ priložnostno delo ♦ delo na vpoklic ... 	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.7	2	dve od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ povečanje brezposelnosti ♦ nihanje števila redno zaposlenih ♦ povečanje deleža delno zaposlenih ... 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.8	3	tri od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ določanje mezde ♦ varnost delovnih mest ♦ trajanje dopusta ♦ socialno zavarovanje ♦ udeležba zaposlenih pri dobičku ♦ položaj posebnih skupin ... 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.9	1	♦ stavka	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.10	1	♦ frikcijska brezposelnost	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.11	1	♦ strukturna brezposelnost	
	1	♦ Tehnološke spremembe povzročajo izgubo delovnih mest hitreje, kot jih zmoreta tehnologija in tržna ekonomija nadomestiti.	
Skupaj	2		

IZPITNA POLA 2

Esejske naloge (splošna ocenjevalna shema)

Točke	Merila
0–5	Ni razviden sociološki uvid v problem ali vsebina odgovora ne ustreza zastavljeni nalogi. Odgovor ne vsebuje elementov, pomembnih za analizo problema ali razpravo o njem; navedenih je le nekaj splošnih/zdravorazumskih ugotovitev, dejstev, informacij. Ni uporabljena sociološka terminologija, besedilo ni povezano.
6–9	Delno opredeljen problem: navedena so nekatera ustrezna dejstva, ugotovitve, informacije, več navedenih ugotovitev in trditve je napačnih. Zapisana dejstva in trditve so neargumentirane. Na podlagi navedenih podatkov so zaključki oblikovani le deloma.
10–13	Opredeljen problem: navedena dejstva, ugotovitve, informacije so delno ustrezne in sociološko relevantne. Na podlagi navedenih podatkov so oblikovani zaključki, pomembni za razčlenitev problema ali razpravo o njem, in delno argumentirani.
14–17	Jasno opredeljen problem: navedene so ustrezne in sociološko relevantne ugotovitve, dejstva, informacije. Na njihovi podlagi so oblikovani zaključki, argumentirani s poznavanjem sociološke problematike. V odgovoru je ustrezno uporabljena sociološka terminologija in nakazano poznavanje socioloških teorij, če to naloga eksplicitno zahteva.
18–20	Jasno opredeljen problem: navedeni so ustrezni in sociološko relevantni podatki, informacije, dejstva. Med seboj so povezani in omogočajo oblikovanje ustreznih zaključkov, celovito so argumentirani. V odgovoru je ustrezno uporabljena sociološka terminologija in sociološke teorije, če naloga to eksplicitno zahteva. Odgovor izkazuje povezovanje problema iz naslova z drugimi sociološko relevantnimi problemi/problem iz naslova je umeščen v širši družbeni okvir.
Ocenjevalec upošteva tudi jezikovno oblikovanost in urejenost besedila . Če oceni, da problem jezikovno ni predstavljen ustrezno, je mogoče zmanjšati točkovno oceno za največ 5 točk.	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
1	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Odgovor vključuje smiselno in povezano razlago z uporabo pojmov, kot so: <ul style="list-style-type: none"> – socialne politike – socialna država – država blaginje – socialne pravice – neoliberalizem ... 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
2	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ pojasnitev funkcij šole (socializacijska, integracijska, uveljavljanje načela meritokracije: vpliv šolanja na družbeni status, družbeno mobilnost, reprodukcijo družbene neenakosti, zaposlovanje ...) in razprava o njihovem pomenu ♦ razprava, kritično ovrednotenje ene od funkcij šole (aktualizacija, primerjava) 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
3	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ opredelitev pojma temno polje zločina (neodkrita, neobravnavana in nekaznovana kazniva dejanja) ♦ pojasnitev, zakaj uradni statistični podatki prikazujejo le del storjenih kaznivih dejanj ♦ navedba in razlaga drugih načinov ugotavljanja vrste in razširjenosti kriminalitete (viktimološke študije, samonaznaitvene študije), na podlagi katerih je mogoče sklepati o temnem polju zločina ♦ navedba kaznivih dejanj, ki ostajajo v temnem polju (npr. beloovratniški kriminal, nasilje v družini oziroma zasebnem življenju) ♦ razprava o vzrokih (žrtve nekaterih kaznivih dejanj ne prijavijo, nekatere vrste kaznivih dejanj je težje odkriti itd.) 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
4	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ predstavitev tradicionalnih medijev (tisk, radio in televizija) ♦ primerjava tradicionalnih medijev (npr. glede prenosa informacij, zmožnosti nagovarjanja množice, aktualnosti vsebin) ♦ navedba prednosti posameznih tradicionalnih medijev (tisk – cenenost, možnost globljih sporočil in analiz, trajno sporočilo, fleksibilnost, aktualnost elektronskih izdaj ...; radio – hitrost, fleksibilnost, kompatibilnost z drugimi opravili, odzivnost občinstva, lokalna vsebina, cenenost ...; televizija – kombinacija slike in zvoka, ustvarjanje vtisa očitca dogodka, neposredni prenos ...) ♦ navedba pomanjkljivosti posameznih tradicionalnih medijev (tisk – relativna neaktualnost, klasična tiskana oblika izginja, ni sredstvo globalne uporabe, problem prožnosti aktualnih vsebin ...; radio – prenos zgolj zvoka, omejitve kreativnosti, omejena pozornost poslušalcev ...; televizija – prenasičenost, (so)ustvarjanje množične kulture (standardizacija okusa), pristransko oz. neustrezno poročanje ...) 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
5	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ pojasnitev funkcij znanosti (praktična, spoznavna, kulturološka) in razprava o njihovem pomenu ♦ razprava o etičnih pomislekih v znanosti (vprašanja, ki se nanašajo na proces raziskovanja, in vprašanja, ki se nanašajo na uporabo znanstvenih spoznanj) 	

Skupno število točk IP 2: 40